

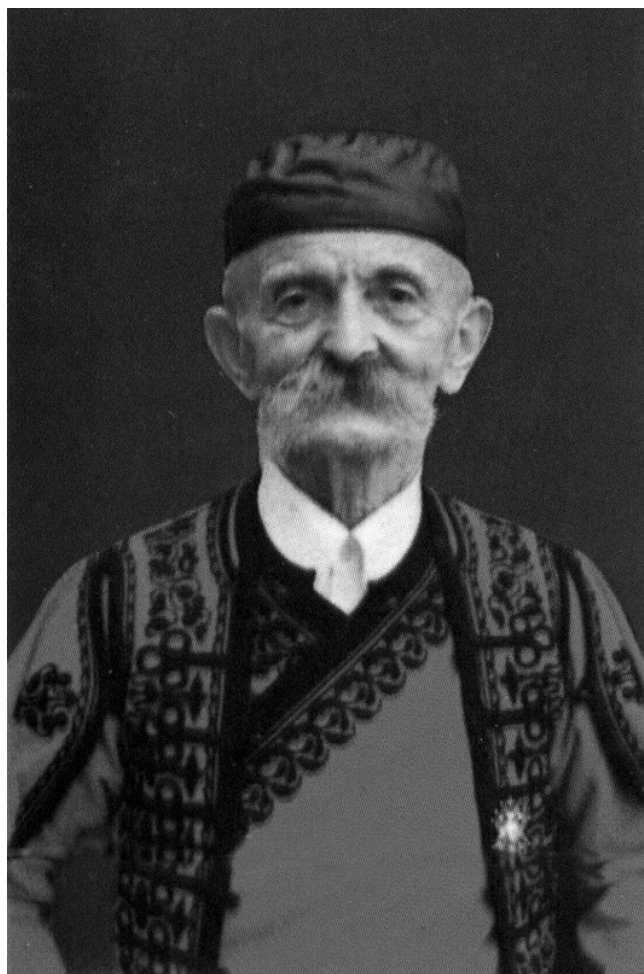

Хаџи-Радован Бећировић Требјешки

**СТАБЉИКЕ
СРПСТВА**

ИЗБРАНЕ И НОВЕ ПЈЕСМЕ

Казимир Тагован

Др Будимир Алексић

ПРЕДГОВОР

РАДОВАН БЕЋИРОВИЋ – ПЈЕСНИК СРПСКЕ ИДЕЈЕ И КОСОВСКОГ ЗАВЈЕТА

I

Радован Бећировић Требјешки (1897-1986), последњи епски бард српског народа, дјеловао је у српској књижевности као пјесник више од шест деценија (од средине двадесетих година прошлог вијека па све до упокојења – 1986). За читаво то вријеме он је био, и до данас остао, *највећи пјесник* новије српске епике. Као аутор великог броја десетерачких и осмерачких пјесама испјеваних „на народну“, Радован Бећировић се потврдио снагом истрајног, даровитог и надасве омиљеног ствараоца, тако да његове стихове цитирају и наводе сви: владике и академици, књижевници и философи, универзитетски професори и политичари; и они који су чули за њега и они који не знају чије стихове цитирају. Јер, по ријечима блаженопочившег митрополита Амфилохија Радовића, „њему својствени римовани десетерац, којим је обогатио народну поезију, ходи по народу од уста до уста, од села до града, од срца до срца, више од педесет година, особито у епски настројеним крајевима Црне Горе, Херцеговине и Босне“.

Тематика Бећировићеве поезије је разноврсна, али јој је окосница сам предмет пјесниковог инспиративног одушевљења – витешка хиљадугодишња историја српског народа, бременита великим бојевима и мегданима, подвизима гласовитих јунака и свијетлим примјерима њиховог чојства. Бећировић је такорећи опјевао читаву српску историју. Нема владара, од зетског краља Бодина до краља Александра Карађорђевића, нити истакнутијег српског јунака – који није нашао мјесто у Бећировићевој поезији „на народну“. Исто тако, нема значајнијег догађаја у српској историји – од Косовске до Мојковачке битке – који није био предмет његовог пјесничког интересовања. Те теме су и данас привлачне, и не само у Црној Гори и Херцеговини, а нарочито су то биле у вријеме кад је Бећировић отварао двери српског пјесништва. Зато је он и постао најпопуларнији пјесник у Црној Гори и Херцеговини између два свјетска рата, а опстао као бард српске епике на широким просторима које су покривала српска племена динарске струје.

II

Из тог периода издвајају се три пјесме које су због актуелности тема највише допринијеле Бећировићевом устоличењу на пиједестал најславнијег пјесника у читавој Зетској бановини тога времена. То су: *Мојковачка битка*, *Долазак краља Александра у Црну Гору* и *Погибија краља Александра*.

У пјесми *Мојковачка битка*, која има преко хиљаду стихова, а чија је прва верзија објављена 1927. године у Никшићу, Бећировић је овјековјечио саможртвени

хероизам црногорске Санџачке војске у Мојковачкој бици која се одиграла на Бадњи дан и Божић – 6. и 7. јануара 1916. године.

Мојковачка битка је једна од највећих и најзначајнијих Бећировићевих пјесама (по многим – ово је умјетнички највреднија Бећировићева пјесма), која се по естетским квалитетима, по снази ликова и развијености догађаја приближава пјесмама вишњићевске форме. У страдању мојковачких ратника, који су зауставили продор аустроугарских трупа (чији је циљ био пресијецање одступнице српској војсци преко Космета и Албаније, а затим и њено потпуно уништење) – Бећировић је видио једну од наших највећих историјских побједа. Писана са пуном свијешћу о изузетном значају Мојковачке битке, ова пјесма настала је на основу ауторовог најнепосреднијег увида у драматику догађаја о коме пјева. Осим тога, пјесник је и од других учесника битке, нарочито од команданата, прикупљао податке о свим појединостима везаним за ову битку: о плану борбе и распореду снага, о кретању појединих црногорских и аустроугарских формација, о губицима на једној и другој страни итд. Бећировић овдје, у форми епског десетерца, описује и констатије све оно што је егзактна историјска наука доказала: мала Црна Гора упустила се у оружани сукоб са моћном Аустроугарском монархијом да би обезбиједила слободну одступницу српској војсци. Због тога је Мојковачка битка један од оних историјских догађаја у мученичкој и славној повјесници српског народа на простору данашње Црне Горе који најдоследније осликава његову високу патриотску, слободарску и етничко-политичку свијест.

Завршни стихови поруке сердара Јанка Вукотића војсци подсећају на ријечи спартанског војсковође Леонида. Бећировићев римовани десетерац сердаровим ријечима се „успео до класичне висине, свеједно да ли Вишњићеве, Подруговићеве, Милијине или Његошеве“. Сердарева порука „није наредба већ завјет – неки далеки, потпуно измијењен облик клетве Кнежеве, сав од историје и јуначких предака, заснован у потпуности на саможртвеној јеванђеоској љубави која је основ племенитог витештва мојковачких подвижника“. Бећировић у овој пјесми у први план истиче хришћанска етичка начела којима су се руководили мојковачки витезови. Њихово опредјељење да уђу у рат са далеко надмоћнијим непријатељем, Бећировић посматра као израз братске саможртвене љубави засноване на јеванђељу и подстакнуте подвигом косовских јунака. Сердар Јанко Вукотић заклиње своје борце Милошевим мачем, Косовом и Видовданом:

„И тако вам гроба Његошева,
И љутога мача Милошева,
И тако вам Никчевијех рана,
И Косова и Видова дана,
Не пустите Нијемце и Швабе,
Да Руговску клисуру уграбе.“

Драматика судара двије војске, непријатељска сила која је притисла земљу, командантова заклетва, гавранови који надлијећу бојиште – све подсећа на Косовску битку.

Осим тога, пјесник истовремено предочава снагу српске националне свијести код припадника црногорске војске, која се огледала у њиховој одлучности да до

последњег човјека бране интересе интегралног Српства. Стога Бећировић истиче да треба: „Да сваки призна Србу-Црногорцу,/ За одсудну битку на Мојковцу“.

У складу са најбољим традицијама наше класичне епике, Бећировић не само да цијени противника већ га и сажалева. То је у овој пјесми видно на једном мјесту гдје се појављују, иначе, честа лирска одступања, која прекидају ток описивања битке:

„Ето куд се удаљих од боја
Да излијем осјећања своја,
Јер гинуше против своје воље,
Па ме срце за њима забоље,
Иако су туђе народности
Неко њине оплакује кости.“

Пјесник искрено саосјећа са оним малим, обичним људима из непријатељских редова који против своје воље остају без гроба и мрамора, далеко од дома и порода, да би утолили амбицијске жеђи својих господара.

Бећировић се овом пјесмом потврдио као стваралац „који је знао да историјске чињенице транспонује у широке епске слике и поетске визије изузетне лепоте и снаге, а конкретне историјске личности у ликове епске песме; да суву хронику претвара у поезију, а сирове појединости у право песништво“. Стога академик Љубомир Зукловић, говорећи о умјетничкој вриједности ове Бећировићеве пјесме, с правом закључује да „у тој песми има места која висином и снагом епског замаха, херојског и родољубивог патоса иду у сам врх песничког израза на нашем језику“.

III

У основи, дакле, Бећиревићевог пјесничког надахнућа и расположења је српска прошлост, прије свега историја и традиција Црне Горе. Њена специфична улога у историји српског народа, њена „борба непрестана“, њена егзистенција и њена судбина, била је основна диспозиција Бећиревићевог пјесништва коју је он даље успјешно епски уобличавао и онеобичавао. У Бећиревићевој поезији, у њеним темама, мотивима и идејама; у сликама, ријечима и метафорама, осјећа се Црна Гора као „колијевка српских великаша“, као „гнијездо српскијех сила“ (краљ Никола); осјећа се њен српски дух и дах, њено историјско искуство и судбина.

Радован Бећировић је у својим пјесмама успјешно васкрсавао вријеме славних бојева, и још успјешније оживљавао душевна стања српских јунака задојених „вјером Обилића“. Његово пјевање је примјер емотивне блискости пјесника и јунака. Лако је, наиме, уочљиво да Бећировићеву поезију карактерише изузетна пјесникова присност са историјским личностима о којима пјева, тј. са својим књижевним ликовима. Он се према њима односи са својеврсном мјешавином поштовања, љубави и дивљења. Посебно дивљење је исказивао према јунацима Косовског боја, о којима је пјевао са посебним заносом и одушевљењем.

Изграђујући преко шест деценија свој епски пјесмотвор, а остајући вјеран традиционалним вриједностима епског наслеђа, Радован Бећировић је нашао у Косову своју праву тему коју је обрађивао у великом броју пјесама. Косово и Метохија, косовска идеја и косовска завјетна мисао, као подстицај Бећировићевим